

אוצרות

המועדים

שבועות

בענין היחוד הנפלא
בין ישראל לקוב"ה ע"י התורה

עומק ויכוח ריב"ז והבייתוסים על קביעות חג השבועות

החיוב של כל יהודי לחדש בתורה

האהבה האמיתית של משה לישראל

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק זאיאנץ ע"ה
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

והעמקה של כוחות שכלו, הרי מצד הלומד זהו עניין חדש ממש שלא הי' ידוע כלל קודם, ולא נתפרט על ידי מישהו אחר.

וזהו אחד הביאורים בדברי הזהר שחייב אדם לחדש בתורה בכדי "לתקן נפשי ורוחי", שלכאורה, מדוע נחוץ החידוש תורה לשלמות נפשו של היהודי?

והביאור הוא, שעניין לימוד התורה הוא ששכל האדם יתאחד עם התורה שלומד, שהיא חכמתו של הקב"ה, ועל ידי כך הוא יהי' מיוחד עם הקב"ה בייחוד נפלא.

וכמו שכתב בתניא (פ"ה), שכאשר האדם מבין את התורה באופן "שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים" כך ש"השכל תופס את המושכל ומקיפו בשכלו והמושכל נתפס ומוקף ומלוכב בתוך השכל שהשיגו והשכילו וגם השכל מלוכב במושכל בשעה שמשגו ותופסו בשכלו", הרי בלימוד כזה "הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקב"ה. . . והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו, ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות, להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה".

והנה, הבנה שכלית אמיתית אינה כאשר פלוני מסביר לו את השכל ומשכנעו ומבטיח לו שכך היא ההשכלה, אלא דווקא כאשר הוא עמל ומתייגע בשכלו, ומבין זאת מעצמו.

והשלמות בהבנה שכלית, היא כאשר דבר השכל אינו מגיע אליו מן הזולת, אלא הוא פרי עמלו ויגיעתו השכלית, והרי הוא מחדש בכח עצמו חידוש, ואז השכל מתאחד לגמרי עם ההשכלה שיצר והשכיל בכח עצמו.

וכיון שתכלית הלימוד היא שהאדם יתאחד עם הבורא בייחוד נפלא, הרי זה דווקא כאשר מחדש בתורה, שאזי מדובר בהבנה שכלית בדרגה הנעלית ביותר, ואזי מגיעה הנפש לשלימותה ותיקונה שהיא ההתאחדות האמיתית בבורא ית'.

ועל כן נקרא הדבר בשם חידוש תורה, משום שכלפי האדם הדבר הוא חידוש, ודווקא באופן זה נעשה ייחוד האדם עם הבורא באופן הנעלה ביותר, שיחוד זה הוא התכלית של לימוד התורה.

סיכום:

עיקר תכלית מתן תורה הוא שיהי' חיבור אמיתי בין ה"עליון" וה"תחתון" ולזה לא די בזה שניתנה התורה מלמעלה באופן של מתנה, אלא צריך האדם להתייגע בשכלו להבין את התורה, עד כדי שיחדש בשכלו ויוציא מתוך כללי התורה ענינים חדשים ונפלאים שלא ידע אדם מעולם, ודוקא כך יש חיבור אמיתי בין שכלו של האדם התחתון לחכמתו האין סופית של הקב"ה, שירד וצמצם עצמו לתוך חכמה שיכול האדם המוגבל להבין ולהשיג.

ובכך מתבטאת האהבה האמיתית של משה רבינו לכל אחד מישראל, לא הי' לו די בזה שיקבלו ישראל את התורה באופן של מתנה מלמעלה כי אם ע"י יגיעת ועבודת בני' להבין ולהשיג עד לחדש בתורה וכך להתחבר באמת עם נותן התורה ביחוד נפלא שאין כמוהו.

פתיחה

ב"ה. לקראת זמן מתן תורתנו, חג השבועות הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקובץ 'אוצרות המועדים - שבועות', מתוך תורתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

נושא הקובץ האי שתא הוא עניין ומהות תורה שבע"פ שניתנה מסיני, שהיא חלק עיקרי ביותר מהחידוש העצום שנתחדש במתן תורה, של חיבור חכמתו של הקב"ה אין סוף ב"ה עם שכל האדם הגשמי והנחות.

בין פרקי הקונטרס יתבארו פרטי ויכוח ריב"ז עם הבייתוסי אודות קביעות חג השבועות, שמשתלשל מהויכוח אודות תורה שבע"פ בכלל, יבואר עניין ומהות החידוש שבמתן תורה, וגם יובהר עניין חידושי תורה שמחדשים לומדי התורה שבכל דור, האם הם חידושים אמיתיים או שכבר ניתנו מסיני, ומדוע חלה חובה על כל יהודי לחדש ולהוסיף בתורה.

ביום א' דחג השבועות הוא יום ההסתלקות וההילולא של כ"ק מורנו רבי ישראל בעל שם טוב זי"ע ועכ"א. בקובץ זה מבוארים ענינים רבים באורה המופלא של תורת החסידות, אשר זכינו לגילוי' ופרסומה ע"י כ"ק הבעש"ט זי"ע.

אנו תפילה אשר הלימוד בקובץ זה המבאר את עניין מתן תורה לאור פנימיות התורה, עלי' הובטח מורנו הבעש"ט נ"ע בעלייתו להיכל המשיח ד"לכשיפוצו מעיינותיך חוצה" אזי "קאתי מר" (כתר שם טוב בתחילתו), יחיש ויזרו את הגאולה השלמה, עת אשר נזכה להתגלות עניינים חדשים ונפלאים בתורה, דכמו "שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע", כן "מובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמי' ומסתר צפונותי' ומחלים פניו לקיים דברו" (רש"י על שיר השירים א, ב), במהרה בימינו, אכ"ר.

בברכת קבלת התורה בשמחה ובפנימיות

מכון אור החסידות

ימי ההכנה לקבלת התורה, תשפ"ד

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקיצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן עניינים

פתיחה.....ב

מהות תורה שבע"פ

וויכוח ריב"ז והבייתוסיים, והשתלשלותו מהויכוח על תושבע"פ בכלל

פרק ראשון.....ד

ויכוח ריב"ז והבייתוסי

מדוע שינה הבייתוסי בטענתו משיטת הבייתוסיים, ומדוע בחר ריב"ז בתשובה שיש עלי' פירכא?

פרק שני.....ו

עומק טענת הבייתוסי לריב"ז

מה פשר התנגדות הבייתוסיים לתורה שבע"פ?

פרק שלישי.....ט

ביטוי אהבת משה לישראל במתן תורה

מה התחדש במעמד הר סיני, מדוע תורה שבעל פה היא עיקרית כל כך, ומהי אהבה אמיתית של רועה ישראל?

פרק רביעי.....יג

חידוש הלומד או "נאמר כבר בסניני"

מדוע חייב כל יהודי לחדש ולהוסיף בתורה, והאם שייך בכלל להוסיף על התורה שניתנה בסניני?

פרק חמישי.....טז

"מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"

איחוד אמיתי של השכל האנושי עם חכמת הבורא ית', וחידוש שהוא רק מצד ה"גברא"

מקורות: ע"פ לקוטי שיחות חיים עמ' 1 ואילך, שם עמ' 252 ואילך

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרם, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, 6084000

Or Hachasidim - Head Office, 1469 President st. #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidut@gmail.com

פתיחה

מהות תורה שבע"פ

וויכוח ריב"ז והבייתוסים, והשתלשלותו מהוויכוח על תושבע"פ בכלל

זמן קביעת חג השבועות אינו תלוי בתאריך בחודש כי אם בספירת שבועה שבועות ממחרת יום טוב ראשון של פסח, כמו שנאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת . . . שבע שבתות תמימות תהיינה . . . והבאתם מנחה חדשה לה'" (אמור כג, טז), ופירוש "ממחרת השבת" אינו ממחרת שבת בראשית, כי אם ממחרת יום טוב של פסח, כפי שמוכיחה הגמרא במנחות (סה, א ואילך).

אמנם, הבייתוסים שכפרו בתורה שבעל פה, טעו וטענו שהספירה לעולם מתחילה במוצאי יום השבת, כך שחג השבועות יחול לעולם ביום ראשון - "עצרת אחר השבת". ובגמרא שם מסופר על טענה שטען זקן אחד מהבייתוסים לרבי יוחנן בן זכאי, וכיצד דחאו ריב"ז לאותו שוטה:

שהיו בייתוסין אומרים עצרת אחר השבת ניטפל להם רבן יוחנן בן זכאי ואמר להם שוטים מנין לכם, ולא הי' אדם אחד שהי' משיבו.

חזן מזקן אחד שהי' מפטפט כנגדו ואמר משה רבינו אוהב ישראל הי' ויודע שעצרת יום אחד הוא עמד ותקנה אחר שבת כדי שיהו ישראל מתענגין שני ימים.

קרא עליו מקרא זה "אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר" ואם משה רבינו אוהב ישראל הי' למה איחרן במדבר ארבעים שנה.

אמר לו רבי בכך אתה פוטריני, אמר לו שוטה ולא תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטילה שלכם, כתוב אחד אומר "תספרו חמשים יום" וכתוב אחד אומר "שבע שבתות תמימות תהיינה", הא כיצד, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביו"ט שחל להיות באמצע שבת.

ניתן הי' לסבור, שטענותיו של הבייתוסי הן הבל ורעות רוח ואין בהן סברא וטעם, אך בדומה לעוד ויכוחים רבים המובאים בדברי חז"ל בין חכמי ישראל לאומות העולם ולצדוקים ודומיהם, צריך לומר שטענות הבייתוסי הי' בהם טעם וסברה גם על פי שכל

פרק חמישי

"מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"

איחוד אמיתי של השכל האנושי עם חכמת הבורא ית',
והידוש שהוא רק מצד ה"נברא"

בפרק הקודם הובא מאמר חז"ל ש"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתן למשה מסיני", והוקשה על כך שלכאורה, אם דבריו של ה"תלמיד ותיק" כבר נאמרו למשה בהר סיני, כיצד מכנים אותם בשם חידוש?

ונתבאר, שמשנה רבנו קיבל בהר סיני את הכללים שעל פיהם יש לפלפל ולעיין ולהעמיק בתורה, שמכוחם נובע חידושו של התלמיד הותיק, ועל כן, מחד, נאמרו כבר הדברים מסיני, שכן היו כלולים באותם כללים שניתנו למשה רבנו, ומאידך, הם בגדר חידוש כיון שהדברים לא נאמרו בפירוש ובפירוט בהר סיני, והם נתחדשו ונתגלו על ידי אותו תלמיד.

אמנם, עדיין קשה הדבר:

חידוש אמיתי, הוא דבר שלא הי' כלל במציאות קודם לכן, אפילו לא בהעלם ובכללות (ראה שמונה פרקים להרמב"ם פ"ח), ואילו דבריו של התלמיד ותיק אינם חידוש אמיתי, כיוון שהיו פרט הכלול בכללי התורה שלימד הקב"ה את משה, ואם כן, כיצד מכנה אותם התורה בשם "חידוש"?

ואמנם יש דברים שלא נכללו בתורה שבעל פה שמסיני, וכמו מנהגים ותקנות וגזירות שאינם נלמדים מפלפול תורה שבכתב ומדרכי הלימוד, אך מפשטות הלשון "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש", משמע שכל חידוש תורה נקרא בשם חידוש, ולא רק תקנות וכיוצא באלו.

ויש לומר הביאור בזה (וראה המשך תרס"ו ע' שפג. שצג. תד):

עניין החידוש אינו כל כך מצד התורה עצמה, הענין הנלמד, אלא יותר בגברא הלומד, תורה. אמנם הפרט שחידש התלמיד הי' כלול כבר בתורה שניתנה מסיני, אך מכל מקום, הדברים היו כלולים בהעלם והסתר כל כך, עד שאפילו משה רבנו לא הי' יודע את ה"תלי תלים" של הלכות שדרש רבי עקיבא, כמובא בפרק הקודם.

וממילא, כאשר בא התלמיד ותיק וגילה את הדבר בכח עצמו ויגיעתו על ידי פלפול

ובמס' שבועות שלו קצב, ב. ספר המאמרים תפר"ח ע' קכח. וראה באופן אחר קצת שער מאמרי רז"ל להאריז"ל למד"ר פ' חוקת. ובמפרשים נאמרו עוד ביאורים בענין זה).

וכאשר מגיע ה"תלמיד ותיק" ולומד את הדין למעשה על ידי הפלפול והשקו"ט המתאימים לכללים שקיבל משה רבנו בסיני, ומגיע בסוף להלכה למעשה, הרי זה נקרא בשם "חידוש", משום שאת הדין הזה הפרטי לא למד משה רבנו בפועל ובפרטיות, אלא רק את הכללים שמהם נבע.

וכפי שמצינו במנחות (כט, ב) שהקב"ה אמר למשה רבנו ש"אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות", ובקש משה לראותו "וישב בסוף שמונה שורות ולא הי' יודע מה הן אומרים", ומספרת הגמרא ש"תשש כחו" ונתיישרה דעתו רק כאשר תלמידי ר"ע שאלוהו למקורו של דין אחד ואמר להם "הלכה למשה מסיני".

ונמצא שמשה רבנו לא ידע את אותה ההלכה שעלי' גופה אמרו שהיא "הלכה למשה מסיני", וזאת משום שההלכה ניתנה לו באופן של כללים שמהם ניתן להגיע ולהסיק את אותה ההלכה. (ראה שער מאמרי רז"ל להאריז"ל שם, חדא"ג מהר"ל מנחות שם. עץ יוסף לע"י שם).

וכן כל הפלפולים וההלכות והסברות והדרשות בכל הדורות כולם עד לתלמיד ותיק בדורות האחרונים, כולם מיוסדים על אותם הכללים שלימד הקב"ה למשה בהר סיני, ועל כן כלולים הם בהעלם בתורה כפי שנמסרה למשה, ונמצא ש"הכל ניתן למשה בסיני".

ועדיין, אף שהדברים כבר נאמרו למשה בסיני, נקראים הם בשם "חידוש", מאחר שבגלוי נתגלו ונתפרטו מן הכללים על ידי חכם או תלמיד פלוני, ועל כך אמרו שחובה על כל יהודי לחדש בתורה, וכפי שכתב אדמו"ר הזקן בתניא (אגרת הקודש כו) ש"כל איש ישראל יוכל לגלות . . . ולחדש שכל חדש, הן בהלכות הן באגדות הן בנגלה הן בנסתר, כפי בחינת שורש נשמתו, ומחוייב בדבר להשלים נשמתו".

וכן כתב בהלכות תלמוד תורה (פ"ב ס"ב) שצריך אדם "כשיגדיל בחכמה . . . לסבור סברות בהלכות ולפלפל בהן בקושיות ופירוקים לירד לעומק הסברות וטעמי ההלכות להבין דבר מתוך דבר ולדמות דבר לדבר ולחדש חידושי הלכות רבות לפי רוחב שיש בלבו וישוב דעתו כמו שאמרו ליגמר אינש והדר ליסבר".

ומקור לדבר בווהר הקדוש (ח"א יב, ב) שאמרו שחייב אדם "למלעי באורייתא, ולאשתדלא בה, ולאפשא לה בכל יומא לתקנא נפשי' ורוחי'" - היינו שחייב אדם ללמוד תורה ולהשתדל בה, ולחדש ולהוסיף בה בכל יום, בכדי לתקן את נפשו ורוחו.

ואף שהכל כבר ניתן למשה מסיני, מכל מקום, כמבואר למעלה היהודי מחדש ומגלה פרט הנפרט על ידי הפלפול והעיון בכללים המסורים לנו ממש מסיני מפי הקב"ה.

תורני, שאם לא כן, לא הי' ריב"ז טורח להתווכח עמו כלל, ובוודאי שלא היו הדברים מובאים בגמרא.

ועל כן יש להעמיק בדברי הגמרא ולמצוא את סברת הבייתוסי בטענתו, שהיא מיוסדת על טעותם הכללית של הבייתוסים בנוגע לתורה שבעל פה, וכן גם תשובת ריב"ז אינה דחי' בקש בעלמא, אלא יש בה תשובה מוטעמת על פי תורה מדוע סברת הבייתוסי שגוי' מעיקרה.

ומשתתבאר טעות הבייתוסים, יש להאריך ולבאר את אמיתת תורה שבעל פה, ואת עומק מהותה שהיא עיקר התכלית והמכוון במתן תורה, שהתורה תילמד על ידי בני ישראל והם ירחיבו ויעמיקו בה ואף יחדשו בה.

ויבואר גם עניין חידושי התורה שהם חובה המוטלת על כל איש ישראל להוסיף בתורה ולהרחיבה על ידי חידושי שמחדש בכל פרד"ס התורה, וחידושים אלו הם חלק עיקרי ויסודי בלימוד ובהתקשרות עם הקב"ה שעל ידו.

וכל זאת, על פי יסוד מוסד במהות עניין מתן תורה, והחידוש הנפלא שנתחדש בעולם בעת מעמד הר סיני, שלא הי' ולא יהי' כמוהו לעולמים.

ויכוח ריב"ז והבייתוסים

מדוע שינה הבייתוסים בטענתו משיטת הבייתוסים,
ומדוע בחר ריב"ז בתשובה שיש עלי פירכא?

כאשר מעיינים בטענת הבייתוסים שהובאה למעלה, מתעוררת שאלה:

הלא יסוד טענת הבייתוסים הוא בפשטות שהם למדו את הכתוב "ממחרת השבת" על שבת בראשית ולא על יום טוב של פסח, וממילא נקבע חג השבועות ליום ראשון.

אמנם אותו זקן בייתוסים לא יסד את טענתו על הכתוב "ממחרת השבת", אלא טען טענה אחרת לגמרי, הוא סבר שמשה רבנו בתור "אוהב ישראל" חפץ שיתענגו ביום טוב של יומיים תמימים, ועל כן קבע שחג השבועות יחול לעולם ביום ראשון, כך שבני ישראל יתענגו בשבת וימשיכו מיד בתענוג של חג השבועות.

והדברים תמוהים (ראה גם צאן קדשים למנחות שם ובתפארת ישראל למהר"ל סוף פ"ו): מה ראה הבייתוסים לטעון שקביעות שבועות היא ביום ראשון מצד תקנת משה, ולא מצד אופן לימוד הכתוב בכסילותם?

והנראה לומר הוא, שהבייתוסים לא רצה לטעון טענתו מן הכתוב, שכן ידע שחכמי ישראל יש להם כמה וכמה הוכחות מהכתובים גופיהו ש"ממחרת השבת" הוא יום טוב ראשון של פסח, ועל כך חיפש טענה שתתיישב גם עם דברי חכמי ישראל שספירת העומר מתחילה במוצאי יו"ט ראשון של פסח.

וכך יש לפרש את טענתו:

אמנם ספירת העומר מתחלת מדאורייתא ממחרת יום טוב של פסח, וממילא יכול חג השבועות לחול בכל יום מימות השבוע, אך משה רבנו, ש"אוהב ישראל הי", תיקן לישראל שבכל שנה ושנה יסדרו את קביעות ועיבור החודשים כך שחג הפסח יחול

(1) ובתוס' שם (ד"ה עמד) פירשו שכוונת הבייתוסים הייתה שמה תיקן שעצרת תחול לעולם בשבת, ו"הקב"ה הסכים על ידו" וציווה בתורתו שעצרת לעולם תחול במוצאי שבת בראשית, אך דוחק לפרש שסיבת הציווי "וספרתם לכם ממחרת השבת גו'" היא תקנת משה, אלא שהקב"ה הסכים על ידו וציווה ע"ז בתורה.

ובמסכת פאה מתלמוד ירושלמי (פ"ב ה"ד. הובא גם בויק"ר פכ"ב ובקה"ר פ"א, ט):

ר' יהושע בן לוי אמר: עליהם ועליהם, כל ככל, דברים הדברים, מקרא משנה תלמוד ואגדה אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה בסיני

אמנם הדברים תמוהים:

אם תורה שבעל פה על כל פרטי' וחידושי' משך כל הדורות כבר נאמרו למשה בסיני, כיצד שייך כלל מושג של "חידוש" בתורה?

[ואמנם במקורות הנ"ל לא הובא הלשון שגם החידושים נאמרו בסיני, ובמגילה שם קאי על מקרא מגילה ולא על שאר פלפולים וחידושים, אבל הלשון שגם החידושים נאמרו בסיני מופיע בכו"כ מספרי הקדמונים, וכמו שו"ת רד"ך בית ה' חדר ג. שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף כ (תקצד). תורת העולה ח"ג פנ"ה. הקדמת ש"ך עה"ת. ועוד רבים].

עוד זאת תמוה:

כיצד למד משה רבנו את כל התורה שבעל פה, בזמן קצר כל כך, והלא מדובר על ריבוי עצום של פרטים וביאורים שנתחדשו ונתגלו על ידי ריבוי מופלג של לומדים ותלמידים במשך אלפי שנים.

ולא רק את חידושי התורה שעד ימינו כולל הלימוד עם משה רבנו, אלא גם את חידושי התורה של משיח צדקנו, שהלא דרשו חז"ל "תורה מאתי תצא – חידוש תורה מאתי תצא" (ויקרא רבה פי"ג, ג), ובילקוט (יל"ש ישעי' רמז תכט) אמרו ש"עתיד הקב"ה להיות . . . יושב ודורש תורה חדשה שעתידי ליתן על ידי משיח". וחידושים אלו שנקראים בשם "תורה חדשה" הם בוודאי ריבוי מופלג ועצום, ומאידך, הלא בהכרח לומר שגם ה"תורה חדשה" ניתנה בעת מתן תורה שהלא מאז ניתנה התורה במתן תורה, אין לה שום שינוי וגרעון ותוספת, ואף נביא אינו רשאי להוסיף ולשנות בתורה (רמב"ם הל' יסוה"ת ריש פ"ט), אלא בוודאי הכל כבר נכלל במה שנמסר למשה בסיני (ראה גם ספר השיחות תנש"א ח"ב עמ' 566 ואילך).

וכיצד יתכן שכל החידושים של הדורות כולם ושל מלך המשיח נמסרו למשה רבנו באותם ארבעים יום שקיבל את התורה מאת השי"ת?

ויש לומר הביאור בזה:

משה רבנו קיבל מאת השי"ת את התורה שבכתב והתורה שבעל פה, עם כל כללי התורה, וכדאיתא במדרש (שמות רבה פמ"א, ו) "וכי כל התורה למד משה . . . אלא כללים למדוהו", ועל ידי כללים אלו יש ללמוד את כל פרטי התורה בכל חלקי – פשט, רמז, דרוש וסוד, כאשר לכל חלק בתורה הכללים המיוחדים לו, שמהם יש ללמוד את הפרטים המתאימים לאותו סוג לימוד, אם המדובר בפשוטו של פסוק, בדרשות להלכה, בענייני רמז ואגדה, וכן בפנימיות התורה ותורת הסוד (ראה גם של"ה בהקדמה בית חכמה א-ב),

להיות בשבת, וממילא יחול שבועות ביום ראשון וכל זאת כדי "שיהו ישראל מתענגין שני ימים".

ומעתה יובן גם המשך דברי ריב"ז, כי הנה לאחר שדחה ריב"ז את טענתו בכך ש"אם משה רבינו אוהב ישראל הי' למה איחרן במדבר ארבעים שנה", המשיך הבייתוס וביקש הוכחה שאכן הספירה מתחילה במוצאי יו"ט, וריב"ז השיבו שהכתובים מוכיחים שמוכרחות להיות שתי קביעות: לפעמים שבועות ספירת העומר הם "שבע שבתות תמימות", המתחילים במוצאי שבת ומסתיימים בשבת, ופעמים שהספירה היא "חמישים יום" היינו שמתחילים ומסיימים באמצע השבוע ואינן "שבע שבתות תמימות".

ובהמשך מביאה הגמרא עוד הוכחות מתנאים שונים לפרוך את טענת הבייתוסים שספירת העומר מתחילה במוצאי שבת בראשית, והגמרא אומרת ש"כולהו אית להו פירכא בר מתרתי", וגם טענת ריב"ז בכלל הראיות שיש להן פירכא.

ויש לתמוה, מדוע לא בחר ריב"ז אחת מן הטענות שלית להו פירכא, ובחר דווקא טענה שיש להשיב עליה?

והביאור בכך הוא על פי המבואר למעלה: כל שאר הפירוכות מוכיחות שהספירה היא במוצאי יום טוב, ובוה אין די לדחות את טענת אותו זקן שאכן הספירה היא במוצאי יום טוב אלא שמשם תיקן שלעולם מוצאי יום טוב יהי' במוצאי שבת, ורק פירכת ריב"ז שמחוייב שלפעמים תהי' קביעות חג השבועות באמצע השבוע, היא פירכא הולמת לטענת אותו שוטה שלעולם שבע שבתות הספירה הן שבועות שלמים.

כי אם קבעה התורה שלעצרת יש שתי קביעות, בוודאי לא ביטל זאת משה על ידי תקנה שתהי' עצרת לעולם במוצאי שבת.

ונמצא שדווקא תשובת ריב"ז על שתי הקביעות של עצרת, היא תשובה ניצחת לטענת הבייתוסים שלעולם עצרת לאחר השבת, מצד תקנה שתיקן משה לישראל.

אמנם, עדיין יש לתמוה על תשובת ריב"ז על דברי הצדוקי שמשם רבנו אוהב ישראל הי': "ואם משה רבינו אוהב ישראל הי', למה איחרן במדבר ארבעים שנה", וכי יעלה על הדעת לומר שלפי ריב"ז משה רבנו לא הי' אוהב ישראל?!

פרק רביעי

ביטוי אהבת משה לישראל במתן תורה

מדוע חייב כל יהודי לחדש ולהוסיף בתורה, והאם שייך בכלל להוסיף על התורה שניתנה בסניני?

בפרקים הקודמים נתבארה מהות תורה שבעל פה, שעניינה הוא דווקא הבנה והשגה וחיידושי תורה שעל ידי האדם בשכלו האנושי, שבכך מתבטא החיידוש האמיתי של מתן תורה, שבו התרחש חיבור "עליונים" ו"תחתונים".

אמנם, למרות שהתורה שבעל פה נדרשת ונלמדת על ידי החכמים דווקא, מכל מקום גם דברים אלו כבר נאמרו מסניני, וכך כתב הרמב"ם בראשית הקדמתו למשנה:

דע כי כל מצווה שנתן הקדוש ברוך הוא למשה רבינו עליו השלום ניתנה לו בפירושה, הי' אומר לו המצווה ואחר כך אומר לו פירושה ועניינה, וכל מה שהוא כולל ספר התורה.

...והנה לך משל, שהקב"ה אמר למשה "בסוכות תשבו שבעת ימים". אחר כן הודיע שהסוכה הזאת חובה על הזכרים לא על הנקבות, ושאינן החולים חייבין בה ולא הולכי דרך, ושלא יהי' סיכוכה אלא בצמח הארץ, ולא יסככנה בצמר ולא במשי ולא בכלים אפילו מאשר תצמח הארץ כגון הכסתות והכרים והבגדים, והודיע שהאכילה והשתיה והשינה בה כל שבעה חובה, ושלא יהי' בחללה פחות משבעה טפחים אורך על שבעה טפחים רוחב, ושלא יהי' גובה הסוכה פחות מעשרה טפחים. וכאשר בא הנביא עליו השלום ניתנה לו המצווה הזאת ופירושה, וכן השש מאות ושלוש עשרה מצוות הם ופירושם, המצוות בכתב והפירוש על פה.

ומקור לדברים אלו במדרשי חז"ל, שכן אמרו חכמים במגילה (יט, ב):

אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן: מאי דכתיב (עקב ט, י) ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר, מלמד שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש

הבייתוסי סבר שמציאות זו ששבועות חל לאחר השבת ובני ישראל מתענגים מגילויים עליונים שני ימים רצופים, הוא ביטוי של אהבה, אך ריב"ז טען שהאמת היא להיפך: דווקא כאשר חג השבועות מגיע לאחר יום חול, מתוך עבודה עצמית ויגיעת הנפש, או אז נעשה מתן תורה כראוי.

וכראי' לזה, הביא את הפסוק "אחד עשר יום מחורב וגו'":

עונשי תורתנו הקדושה, גם הם חלק מתורת חסד, ובוודאי שאין תכליתם להרע לאדם ולנקום בו, אלא הם הם טובתו האמיתית של האדם לזכרו ולטהרו מפגמי החטא (ראה לקו"ת מטות פו, ב. שם נשא כה, ג. קרח נג, ד).

וכן הוא גם בעניין הילוך בני ישראל ארבעים שנה במדבר, שלא הי' עיקרו עונש על חטא המרגלים, אלא שבדרך זו נעשו ישראל ראויים להכנס לארץ הקדושה אשר "עיני ה' אלוךך בה" (עקב יא, יב), ולהיות דבוקים בהשי"ת תמיד.

במשך אותן ארבעים שנות הילוכם במדבר, נתנסו ישראל בכל מיני ניסיונות ומניעות ועיכובים, ובוזה העמיקו וחזקו את הקשר שלהם עם הבורא ית"ש, שלמרות הניסיונות נשארו דבוקים בהשי"ת, שעל זאת צריך לעורר התקשרות עמוקה יותר עם הבורא יתר על ההתקשרות הרגילה המספקת בעת עבודת השי"ת בלא ניסיונות.

והנה, אותה הכנה של בני ישראל להכנס לארץ, יכולה הייתה להיות גם באופן אחר, שיהי' תיקון והתעלות זו מצד השכינה, שהשי"ת יעוררם מלמעלה בהתקשרות חזקה לאלוקות עד שיהיו מוכנים לארץ הקדושה, והכנה זו הבאה מלמעלה בלא עבודת בני ישראל, בוודאי תארך זמן מועט ביותר.

ומכל מקום מצינו שהוליכן משה במדבר ארבעים שנה, בכדי שירוויחו בני ישראל את מעלת היגיעה והעבודה העצמית, שאזי ההתקשרות לבורא ית"ש היא אמיתית ופנימית, והיא מתאחדת ומתעצמת בנפשותיהם של בני ישראל.

וזהו מה שטוען ריב"ז כלפי הבייתוסי: אילו משה רבנו הי' "אוהב" ישראל באהבה שלפי הבנתך, "שיהיו מתענגין", מדוע "איחרן במדבר ארבעים שנה", והרי הי' לו לבחור בדרך של מתנה מלמעלה והכנה קצרה. אלא הי' משה אוהב ישראל באהבה אמיתית, ועל כן דאג שתהי' עבודתם עצמית ואמיתית ולשם כך דאג שיסבכו במדבר ארבעים שנה עד אשר יהיו ראויים להיכנס לארץ בכוח עצמם.

ונמצא שגם לפי ריב"ז הי' משה "אוהב ישראל", ואדרבא: הי' אוהב את ישראל באהבה אמיתית שבגינה דאג שלא יקבלו הכל במתנה מלמעלה, אלא יזדככו ויתעלו בעילוי אחר עילוי שיהיו מקושרים באמת להשי"ת.

ועל כן, מצד אהבת ישראל אמיתית זו של רעיא מהימנא, בוודאי לא הי' משה מתקן שתהי' עצרת אחר השבת, באופן שיהיו מתענגין שני ימים, אלא רועה ישראל ואוהבו הי' דואג שיהי' איחוד אמיתי בין התורה לישראל, באופן שיגיעת ועבודת האדם מתחברת עם התורה הבאה מלמעלה.

פרק שני

מה פשר התנגדות הבייתוסים לתורה שבע"פ?

עומק טענת הבייתוסי לריב"ז

כאשר מעיינים בסיפור שהובא בפתחה על טענת הזקן הבייתוסי ותשובת ריב"ז, עולה דבר תמוה ביותר:

חוץ מן הוויכוח אם עצרת חלה בקביעות שונות בימי השבוע או לעולם אחר השבת, טען הבייתוסי שמשה רבנו "אוהב ישראל הי'", ועל כן תיקן שלעולם תהי' עצרת ביום ראשון, כך "שיהו ישראל מתענגין שני ימים", וריב"ז "קרא עליו מקרא זה אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר, ואם משה רבינו אוהב ישראל הי', למה איחרן במדבר ארבעים שנה".

אבל הדברים תמוהים מאוד: הייתכן שריב"ז יטען שמשה רבנו, הרועה הנאמן, ח"ו לא הי' אוהב ישראל?!

וההכרח לפרש שוויכוח זה תוכנו עמוק ונוגע בשאלה מהי אהבה והתמסרות אמיתית לבני ישראל, ומהו היחס לחג השבועות זמן מתן תורתנו, לפי חז"ל וריב"ז לעומת טעות וכסילות הבייתוסים.

ביאור העניין (בפרק זה תבואר טענת הבייתוסים, ובפרק שלישי תבואר תשובת ריב"ז):

הבייתוסים היו מאמינים בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה (ראה סנהדרין לג, ב ובפרש"י), ובכדי להבין את עומק טעותם, יש לבאר תחילה את ההפרש בין תושב"כ לתושבע"פ.

תורה שבכתב ניתנה מאת ה' באופן שהקב"ה אומר ומשה כותב (כ"ב טו, א), היא ניתנה כולה מלמעלה, ואינה תלויה כל כך בהבנתו של הלומד. הדבר מתבטא גם בדין שקריאת פסוקים מתורה שבכתב נחשבת ללימוד גם אם אינו מבין אותם, ומברכים על כך ברכות התורה (ראה הלכות ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ב סי"ב, וש"נ).

התורה שבע"פ לעומת זאת, היא התורה כפי שניתנה להשגת האדם, ו"בתורה שבע"פ אם אינו מבין הפירושו אינו נחשב לימוד כלל" (שם סי"ג), פרטי והלכותי של התורה שבעל פה מועברים אל בני ישראל על ידי החכמים שבכל דור, ודווקא על ידי הלימוד וההבנה בשכלם ובהגיונם.

יתר על כן: החכמים מחדשים ומוסיפים בתורה שבע"פ על ידי הבנתם, ותוספות אלו הן חלק מתורה שבעל פה שמאת ה', ולעומת זאת, בתורה שבכתב הוא איסור גמור להוסיף כל שהיא, אפילו אות אחת, כיון שהתורה שבכתב ניתנה מלמעלה כפי שהיא.

את חכמתו ורצונו ית' שאין נברא יכול להשיגה אלא על ידי התלבשותה בדיני התורה, ובכך יש חיבור של ה"עליון" הגבוה ביותר עם שכלו האנושי וה"תחתון" של האדם.

ונמצא שגם בלימוד תורה שבעל פה, שמהותה היא הבנת ויגיעת האדם בשכלו האנושי, הרי על ידי שהוא מתייגע עד שמבין מעצמו ומשכלו את דיני תורה שבעל פה שאינם מפורשים בתורה, בכך יש חיבור אמיתי ועמוק בין חכמת ה' לשכלו האנושי.

והנה, הבייתוסים מיאנו בעניין זה שהתורה ניתנה להבנה בשכל האנושי, ולכללות עניין תורה שבעל פה. לדעתם השכל מנותק מן התורה, והתורה היא כולה השפעה אלוקית מלמעלה, ואין יכולת לשכל האנושי לקבוע כיצד לפרש את התורה וללמוד ולדרוש ולתקן תקנות, ולכן כיחשו בכללות תורה שבעל פה, שעיקרה ויסודה היא הבנתם השכלית של חכמי ישראל.

ולכן לדעתם חג השבועות הי' צריך לחול תמיד ממחרת השבת, בכדי שהיום העיקרי של ההכנה למתן תורה – ערב חג השבועות, יחול בשבת שהוא יום של השפעה מלמעלה ללא עמל ויגיעת האדם, וזאת ההכנה המתאימה לדעתם למתן תורה שעניינו השפעה עליונה בלבד ללא יגיעת ועמל האדם.

וזאת אשר התווכח ריב"ז עם אותו זקן, וטען לו שההיפך הוא הנכון, עיקר עניין התורה הוא החיבור עם שכל האדם, חיבור עליונים ותחתונים, ולכן ההכנה למתן תורה היא ימי ספירת העומר שבהם משיגים בני ישראל מ"ט דרגות רוחניות נשגבות, מ"ט שערי בינה", זו למעלה מזו, כי יגיעת ועבודת האדם להיות ראוי לקבלת התורה נוגע לגוף ותכלית ענין מתן תורה, ולחידוש העצום שנתחדש אז.

וגם זה שביום מתן תורה, היום החמישי, נמשך לישראל "שער החמישי", הרי אין זה בא רק כמתנה מלמעלה, אלא "שער" זה נפעל ונמשך דווקא על ידי עבודת ישראל בספירת העומר², כי כנ"ל מהות ענין מתן תורה היא החיבור של ה"עליון" וה"תחתון" באופן שעבודת ויגיעת האדם מתחברת להשפעה הבאה מלמעלה.

ונמצא שאפילו חג השבועות בעצמו, שער החמישי שנמשך לגמרי מלמעלה בלא שהאדם יוכל להגיע אליו, הנה גם הוא נפעל על ידי עבודת האדם בשבעת השבועות שקדמו לו, ובוודאי שאין עניין שערב שבועות יחול בשבת דווקא.

ועל פי כל האמור יש לבאר את תשובת ריב"ז "אם משה רבינו אוהב ישראל הי', למה איחרן במדבר ארבעים שנה":

ודאי סובר ריב"ז שמשו רבנו אוהב ישראל הי', הלא הוא רעיא מהימנא, שהנהיג את בני ישראל באהבה וברחמים במצרים ובמדבר, אלא שריב"ז הבהיר לבייתוסי שהוא טועה טעות גדולה במהות עניין האהבה:

וזו הייתה טענת הבייתוסים:

לפי טעותם, כל עניין התורה הוא התגלות מלמעלה ותו לא. לדעתם יש בתורה רק החלק שניתן מלמעלה, כפי שהוא, בלי התערבות האדם, ואין נוגעת בזה כלל עבודת האדם והשגתו, ואין יכולת לאדם להוסיף ולפרש ולחדש בתורה.

ומשום כך, היו מאמינים רק בתורה שבכתב ולא קיבלו את התורה שבעל פה המיוסדת על הבנת והשגת וחידושי חכמי ישראל שבכל הדורות.

וטעות זו של הבייתוסים התבטאה גם במחלוקתם לגבי זמן חג השבועות:

מבואר בסה"ק (ראה לקו"ת במדבר י, ד. יב, א ואילך. ועוד) שעניין ספירת העומר הוא ההכנה שבני ישראל עורכים לקראת קבלת התורה, הם מתעלים דרגה אחר דרגה עד שמשיגים את ההשגות הרוחניות של כל "מ"ט שערי בינה".

ולאחר שלימות עבודה זו, שהיא כל מה שיכול האדם להשיג מצד עצמו, מגיע היום החמישי, שבו משיגים בני ישראל את שער החמישי, שאי אפשר להגיע אליו על ידי עבודת האדם, אלא הוא ניתן מלמעלה במתנה לאחר גמר העבודה שיכולים להגיע אליו בכח עצמם, ועל דרך מאמר חז"ל (סוף פ"ג דיומא) שכאשר אדם מקדש עצמו מעט מלמטה, אזי מקדשים אותו הרבה מלמעלה.

והנה, טענו הבייתוסים, שמכיוון שעניין עצרת הוא התגלות שער החמישי מלמעלה, צריכה גם ההכנה האחרונה לחג השבועות להיות בעניין שאינו קשור כ"כ לעבודת האדם אלא עניין שמדגיש קדושה הבאה מלמעלה, ולכן מתאים שיהי' ערב שבועות תמיד ביום השבת, שהוא יום שבו הקדושה קיימת מעצמה ללא עבודת האדם, "מיקדשא וקיימא" (ביצה יז, א), וכפי שמתבטא גם בכך שהשבת היא יום של שביטה ללא עמל ויגיעת האדם.

ולפי טעותם, מה שצריך לספור מ"ט ימים ולהשיג מ"ט שערי בינה, הרי זה רק הכנה כדי שיוכלו לקבל את שער החמישי הבא מלמעלה, אך עצם שער החמישי ועצרת בכלל היא ענין שלמעלה מעבודת האדם לגמרי, ולכן ה"ערב" והזמן שהוא בסמיכות ממש ל"עצרת" צריך להיות זמן שיש בו מעין העילוי של עצרת, קדושה הבאה מלמעלה].

וטענה זו נובעת מכללות השקפתם על התורה, שכאמור, לדעתם היא עניין של התגלות מלמעלה ללא עבודת והשגת האדם, וממילא אין מתאים מכך שההכנה לחג השבועות תהי' עניין של שבת, התגלות מלמעלה שבאה מאלי' גם ללא עבודת האדם.

וזו הייתה טענת הבייתוסי, שמשו רבנו מחמת אהבתו לישראל דאג שיוכלו לקבל את התורה באופן של התגלות מלמעלה בלבד, על ידי הכנה של יום השבת שעניינה התגלות מלמעלה שאינה תלויה בעבודת האדם, וכך "יהיו מתענגים שני ימים" בקבלת גילויים עליונים שבאים מלמעלה ללא עבודת האדם.

אמנם, טענה זו שגויה היא מעיקרא, כאשר יבואר בפרק הבא בעומק תשובת ריב"ז לאותו זקן בייתוסי.

(2) ומה שנתבאר לעיל שהמשכת "שער" זה באה מלמעלה ואינה קשורה לעבודת האדם – ראה לקוטי תורה במדבר שם, ובארוכה בלקוטי שיחות ח"ג ע' 996.

ביטוי אהבת משה לישראל במתן תורה

מה התחדש במעמד הר סיני, מדוע תורה שבעל פה היא עיקרית כל כך, ומהי אהבה אמיתית של רועה ישראל?

על טענת הבייתוסי "משה רבינו אוהב ישראל הי", ויודע שעצרת יום אחד הוא, עמד ותקנה אחר שבת כדי שיהו ישראל מתענגין שני ימים", שעצרת לעולם ביום ראשון בכדי שיהיו לבני ישראל שני ימי תענוגים רצופים, השיב ריב"ז: "אם משה רבינו אוהב ישראל הי, למה איחרן במדבר ארבעים שנה?"

ובכדי להבין אל נכון את עומק תשובת ריב"ז, והאם לדעתו לא הי' משה ח"ו אוהב ישראל, יש להקדים ולבאר את מהות מתן תורה והחידוש העצום שהתרחש בו.

איתא במדרש (תנחומא וארא טו. וראה גם שמות רבה פי"ב, ג):

אמר הקב"ה "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז).

משל למה הדבר דומה, למלך שגור ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקב"ה את העולם, גור ואמר "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם".

כשבקש ליתן את התורה, בטל את הגזרה הראשונה ואמר התחוננים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחוננים, ואני המתחיל, שנאמר "ירד ה' על הר סיני" וגו', וכתוב "ואל משה אמר עלה אל ה'".

בדברי המדרש מבואר, שמאז בריאת העולם הייתה משמשת גזירה מאתו ית' שלא יהי' חיבור בין עולמות התחוננים הגשמיים לעולמות העליונים הרוחניים שבהם יש גילוי אורו ית'.

אמנם, במתן תורה ביטל הקב"ה את הגזירה הלזו, ומאז ואילך יכול יהודי בשכלו האנושי להשיג את תורת השי"ת.

אמנם התורה מדברת על דברים גשמיים, כ"שור שנגח את הפרה" ו"המחליף פרה בחמור", אך בהלכות ודינים אלו מתלבשת חכמתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, ועל ידי התלבשות זו יכול היהודי להשיג את התורה הקדושה בשכלו האנושי ולהתחבר עם הקב"ה.

וכך כתב אדמו"ר הזקן בתניא (פ"ד):

דאורייתא היא חכמתו ורצונו של הקב"ה . . ואף דהקב"ה נקרא אין סוף ולגדולתו אין חקר . . הנה על זה אמרו במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותו וצמצום הקב"ה רצונו וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן ובצדויות אותיות תנ"ך ודרשותיהן שבאגדות ומדרשי חכמינו ז"ל,

בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבנוף האדם תוכל להשיגן ברעתה ולקיימן כל מה שאפשר לקיים מהן במעשה דבור ומחשבה,

...ולכן נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה ירדה ממקום כבוד שהיא רצונו וחכמתו יתברך . . ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלכשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן ובצדויות אותיות גשמיים בדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן ואפי' בחי' דבור ומעשה שלמטה ממדרגת מחשבה תפיסא בהן ומתלכשת בהן

כאשר יהודי מתייגע להבין דבר תורה בשכלו, הרי יש בזה חיבור בין "תחנותן" ל"עליון", דבר ה' מתחבר ומתאחד עם שכלו של האדם, ועד שאמרו בגמרא (ע"ז יט, א) "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה", והיינו שהתורה נתאחדה כל כך עם הלומד עד שאפשר לומר עלי' שהיא התורה שלו – "תורתו".

וכפי שכתב בתניא פ"ה, ש"כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה כהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים, הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקב"ה . . וגם שכלו מלוכב בהם, והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופינה".

ואפילו הדברים שהלומד מחדש בשכלו על ידי שהתייגע בתורה עד שהבין בסברתו והגיונו וחדש סברא וענין חדש בתורה, הרי גם זה נכלל בתורת ה', ועד שמצינו (ראה זהר ח"א יב, ב. הל' תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן שם פ"ב ס"ב, ועוד. וראה בפרק הבא בארוכה) שמחוייב כל אחד מישראל "לאפשא לה" – לחדש ולהוסיף בתורתו של הקב"ה!

ואמנם, הבנה זו של הלומד מוגבלת היא באותן הגבלות ששכלו מוגדר בהן, ואילו הי' מקבל השפעה מלמעלה שלא על ידי יגיעתו בוודאי הי' זה באופן נעלה יותר, אך מכל מקום יש מעלה יתירה באותה הבנה שהבין בכח עצמו וביגיעתו, שהיא מתאחדת עמו ונהפכת לחלק ממציאותו, ומעין מאמרם ז"ל (ב"מ לה, א) "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו".

ונמצא, שתכלית ענין מתן תורה, חיבור עליונים ותחוננים, הוא כאשר האדם בשכלו האנושי, וביגיעתו העצמית, תופס ומשיג בשכלו את חכמת התורה, שבה הליכוש הקב"ה